

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Selonteossa on tunnistettu ja kuvattu hyvin koulutuspolitiikan nykytilanne, tavoitteet ja haasteet. Myös yleiset tavoitteet on asetettu oikein. Vuoteen 2040 asti ulottuvien tavoitteiden saavuttamiseksi keskeistä on nykyisten ja tulevien lasten ja nuorten sekä perheiden kokonaisvaltainen hyvinvointi. Koulutuspoliittisessa selonteossa hyvinvointi ja yhteys hallituksen valmistelemaan lapsistrategiaan ei juurikaan näy. Molempien ohjelmien täytäntöönpanon kannalta olisi toivottavaa, että ne linkittyisivät vahvasti toisiinsa kattavaksi lasten ja nuorten palveluiden toimivaksi kokonaisuudeksi.

Muutoksia ja koulutuksen kehittämistä tarvitaan. Kansallisesti on tärkeää näyttää toiminnan ja kehittämisen suuntaa, mutta samalla tulee paikallisille toimijoille antaa mahdollisuus tehdä alueelle sopivat ratkaisut esim. rakenteista ja organisoitumisesta.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Visioon on kirjattu keskeiset päämäärät.

Koulutus- ja tutkintojärjestelmän tavoitteena on toimia saumattomana kokonaisuutena. Väestökehitys tulee olemaan erilainen eri osissa maata. Tullaanko laadun, saavutettavuuden ja perusoikeuksien toteutumiseksi mahdollistamaan radikaalejakin rakenteellisia ja seudullista kehittämistyötä edistäviä paikallisia ratkaisuja koulutuspalveluiden järjestämisessä sekä organisoinnissa? Voisiko alueellisesti soveltaen toisen asteen ammatillisen ja yleissivistävän koulutuksen sekä korkea-asteen koulutuksen järjestäjänä olla yksi organisaatio? Taipuuko ja kannustaako rahoitusjärjestelmä tähän?

Muutamia huomioita: Onko opintopolulla etenemisen ja oppimistulosten sekä työuran aikaisen osaamisen uudistamisen riippumattomuusluettelosta jätetty tarkoituksellisesti pois yksilön tai

perheen sosioekonominen asema? Yksilön niukka taloustilanne rajoittaa tutkintoon johtaviin perus- ja täydennysopintoihin kuin myös avoimen ja vapaan sivistystyön opintoihin osallistumista nuoruudessa, mutta myös työuran aikana.

Riittääkö tavoitteeksi, että puolet nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon? Tähän tavoitteeseen päästään, jos tyttöjen opintopolut jatkavat kehittymistään nykysuuntaisesti. Olisiko Pisa-tutkimuksen tulostenkin perusteella tarpeen täsmentää tavoitetta, joka johtaa myös poikien parempaan opintomenestykseen jo perusopetuksen aikana? Tarvitaanko tähän nykyistä joustavampia rakenteita?

Koulutuspoliittisen ohjelma sisällöissä mainitaan sivistys yhden kerran. Tulisiko vision viimeinen kappale jakaa kahteen osaan? Ensimmäinen virke tarkoittanee koko väestöä ja on vastaus kysymykseen, missä ja miten koulutusjärjestelmän tuottama sivistys näkyy. (Sivistys näkyy hyvinvointina, moninaisuuden ymmärtämisellä ja kansainvälisyytenä.) Koskeeko toinenkin virke koko väestöä vai vain maahanmuuttajia ja kansainvälisiä osaajia? Lisäämällä myös-sanalla maahanmuuttaja-sanalla eteen kantasuomalaisetkin löytävät koulutusjärjestelmän avulla paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Yhtenevä lainsäädäntö varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koko polulle on välttämätön.

Tiivis yhteys lapsistrategiaan sekä eheä kokonaisuus oppilashuoltopalveluiden ja varhaiskasvatuksen ja opetuksen välillä tarvitaan lasten ja nuorten psykososiaalisen hyvinvoinnin varmistamiseksi. Kiusaamiskulttuurin lopettamiseksi, lasten välisten ystävyyssuhteiden tukemiseksi ja yksinäisyyden poistamiseksi tarvitaan tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua ja oppimista jo varhaiskasvatuksesta lähtien. Lasten kasvuyhteisöihin tuotava, ennalta vaikuttava toiminta on tärkeää. Eri alan ammattilaiset voivat tukea kasvuyhteisöjen työtä, koulunuorisotyö mukaan lukien. Olennaisinta on kuitenkin yhteisöjen kaikkien jäsenten omaksuma kannustava ja moninaisuuden hyväksyvä toimintakulttuuri.

Jos sitouttavan kouluyhteisötyön malli vahvistaa varhaiskasvatus- ja kouluyhteisöjen toimintakulttuuria varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmiin kirjattujen arvojen mukaiseksi, malli on tervetullut. Pelkästään eri alojen ammattilaisia lisäämällä ei välttämättä muuteta arjen toimintakulttuuria. On pidettävä huoli, ettei eri alojen asiantuntijoita lisäämällä lisätä erityisyyttä, vaan päinvastoin, tuetaan kasvuyhteisöjä toimimaan moninaisuutta hyödyntäen.

Velvoittavien laatutavoitteiden ja niiden toteutumista kuvaavien indikaattoreiden asettaminen sekä niihin liittyvän tiedon kerääminen myös koulutuksenjärjestäjän käyttöön nähdään turvana, joka ohjaa myös paikallista resurssointia. Laatutavoitteiden toteutumisen arviointi on tällä hetkellä varhaiskasvatuksessa pitkälti itsearviointia. Onko näin myös tulevaisuudessa tai miten varhaiskasvatuksen laatua on tarkoitus arvioida?

Selonteossa asetetaan perusopetuksen tavoitteeksi, että perusopetuksen oppimistulokset ovat korkealla tasolla ja oppilaiden väliset osaamiserot ovat pieniä. Tämä ei tarkoittane sitä, että resurssit kohdennetaan vain heikosti menestyviin? Jotta suomalaiset korkeakoulut saisivat huippuopiskelijoita kotimaasta - ei pelkästään ulkomailta - tulee tavoitteeksi asettaa ja varmistaa, että vaivatta ja nopeasti edistyvät lapset ja nuoret voivat edetä omien yksilöllisten oppimisedellytystensä mukaisesti.

Tulisiko vuoden 2040 tavoitteita täydentää myös lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvillä tavoitteilla esim., että lapsen oikeudet toteutuvat, kiusaamista tai vastaavaa syrjivää toimintaa ei esiinny, vaan toimintakulttuuri on kannustavaa ja moninaisuuden hyväksyvää. Valmiustavoitteissa voisi olla mukana myös, että jokaiselle oppijalle taataan valmiudet ja taidot hyvinvointiin.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Uuden teknologian hyödyntäminen oppimisessa sekä opintojen henkilökohtaistamisen mahdollistaminen ovat kannatettavia tavoitteita. Aikuisen läsnäolo, turvallinen opiskeluyhteisö ja riittävä tuki ovat edellytyksiä myös toisen asteen opinnoissa menestymiseen.

Ammatillisten tutkintojen ja lukion opetussuunnitelmien raja-aitojen madaltaminen on hyvä tavoite, mutta ei saa johtaa koulutusten sulauttamiseen. Selonteossa ei ole juurikaan arvioitu oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksia toisen asteen koulutukseen.

Selonteossa mainitut toimenpiteet työelämän muutoksiin vastaamiseksi ovat tarpeellisia.

Toisen asteen koulutuksen toimijarakennetta on tarpeen kehittää alueiden tarpeiden ja alueen toimijoiden tahdon mukaisesti. Rahoitusohjauksen tulee kannustaa tehokkaaseen toimintamalliin, mutta koska alueet ovat erilaisia, tulee paikalliselle päätöksenteolle ja vastuunottamiselle olla tilaa. Mikäli toisen asteen koulutuksen rakenteita uudistetaan, tulee huomioida opetusresurssien riittävän tason säilyttäminen. Lisäksi yhteistyö perusopetuksen kanssa tulee varmistaa, jotta osaamistason nostamisen perusta saadaan luotua jo perusopetuksen aikana.

Selonteossa esitetään, että tuetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien keskinäisiä yhdistymisiä sekä toisen asteen koulutuksen kattavien koulutuksen järjestäjäkokonaisuuksien syntymistä. Tarkoittaako osion viimeinen kappale, että jo lähiaikoina tuetaan myös korkea-asteen ja toisen asteen koulutuksen kattavia järjestäjäkokonaisuuksien syntymistä, jos se alueella ja toimijoiden keskuudessa nähdään tarpeelliseksi? Näin voitaisiin vahvistaa koulutusorganisaatioita ja saada mm. työelämäyhteyksiin synergiaetuja? Selonteossa ei tarkoitettane, että maakunnat ottaisivat tai niille annettaisiin toisen tai korkea-asteen koulutuksenjärjestäjätehtäviä? Selonteosta ei käynyt ilmi, onko toisen asteen koulutuksen

ylläpitäjätahoa tarkoitus muuttaa ja siirtää kuntaorganisaatioilta esim. valtion ylläpidettäväksi. Myöskään rahoitusratkaisuja ei ole avattu tarkemmin.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Koulutus- ja osaamistason nostaminen on oikea tavoite. Selonteossa on kuvattu monin tavoin, miten tämä tavoite saavutetaan ulkomaisia opiskelijoita rekrytoimalla. Korkeakoulujen yhteistyö lukiokoulutuksen ja perusopetuksen kanssa innostaisi myös useampia suomalaisia nuoria näkemään itsensä tieteentekijöinä ja soveltajina. Korkeakouluopintojen maksuttomuuteen selonteossa ei oteta kantaa. Avoimelle korkeakoulutuksen väylälle suunnitellaan nykyistä merkittävämpää roolia. Väylän merkitykseen koulutuksen yhdenvertaistamisessa vaikuttaa suuresti avointen opintojen hinnoittelu.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen mahdollisuudet toimia joustavasti, lisäävät myös innovaatioita ja mahdollistavat resurssien tehokkaan käytön ja kohdentamisen tuottavalla tavalla.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

Julkinen tutkimusrahoitus on välttämätöntä, mutta myös yksityisellä sektorilla ja koulutetuilla yksilöillä on halua tukea tieteellistä työtä. Tämä tulisi mahdollistaa. Tutkimusten tulosten ja tutkitun tiedon saavutettavuutta tulee edistää.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

Kannatetaan erityisesti rahoituksen ennakoitavuuden lisäämistä sekä vapaan sivistystyön koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Vapaalla sivistystyöllä on tulevaisuudessakin merkittävä rooli mm. maahanmuuttajien tarvitseman lukutaitokoulutuksen tarjoamisessa.

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Kannatetaan uusia ja joustavia ratkaisuja, joilla voidaan yksilöllisten tarpeiden mukaan hankkia työuran aikana taitoja ja osaamista.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Työuran aikainen ammattitaitoa ylläpitävä, laajentava ja syventävä täydennyskoulutus eri muodoissaan varmistaa laatua ja koulutuspoliittisen selonteon toteutumista. Ulottuvathan suunnitellut kehittämistavoitteet ja toimenpiteet myös varhaiskasvatuksen henkilöstöön? Onko koulutuksen ohella tarkoitus lisätä joustavuutta varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen henkilöstön käyttöön tässä nivelvaiheessa? Se olisi toivottavaa.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

Taiteen perusopetuksen ja lastenkulttuuritoiminnan turvaaminen on tärkeää. Koulupäivien yhteyteen ja koulun tiloihin tuotavat maksuttomat matalan kynnyksen harrastustoiminnat edistävät kaikkien lasten hyvinvointia laaja-alaisesti ja samalla tehostavat myös yhteiskunnan rahoittamien koulutilojen käyttöä.

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

Onko avoimeen korkeakouluopetukseen osallistuville tarkoitus tarjota mahdollisuus opintotukeen?

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

-

**Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät.
Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat**

-

Willberg Tuija
Lappeenrannan kaupunki - Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut